KRAJOWA RADA IZB ROLNICZYCH
adres do korespondencji:
Parzniew, ul. Przyszłości 5, 05-804 Pruszków
e-mail: sekretariat@krir.pl
www.krir.pl

Warszawa, 2021-02-08

KRIR/KK/142/21

Pan Grzegorz Puda

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Szanowny Panie Ministrze,

W odpowiedzi na pismo znak: PRR.pr.071.10.2021 z dnia 20 stycznia 2021 roku proszę przyjąć, co następuje:

Krajowa Rada Izb Rolniczych na wniosek Lubelskiej Izby Rolniczej zwróciła się z prośbą o zajęcie stanowiska i pomoc rolnikom w sprawie stworzenia systemu odwoławczego dotyczącego jakości parametrów buraków cukrowych. W udzielonych wyjaśnieniach, Ministerstwo zasugerowało, że „istnieje szereg możliwości weryfikacji wyników badań skupowanych płodów rolnych". Oczywiście, przepisy powszechnie obowiązującego prawa przewidują możliwości badania jakości płodów rolnych.

Należy mieć jednak na uwadze, że pismo Krajowej Rady Izb Rolniczych nie dotyczyło ogólnych zasad monitorowania jakości produktów rolno-spożywczych, a sytuacji plantatorów buraków cukrowych, którzy zawarli umowy z Krajową Spółką Cukrową S.A.

Lubelska Izba Rolnicza po wnikliwej analizie przepisów prawa oraz rozmowach z przedstawicielami poszczególnych inspekcji i organów, w dalszym ciągu podtrzymuje, że ochrona interesów rolników jest w tym zakresie niewystarczająca, a sugerowane rozwiązania nie sprawdzą się z uwagi na cel pobierania prób miazgi buraków cukrowych.

Odnosząc się bezpośrednio do zaproponowanych możliwości, należy wskazać:

Po pierwsze, istotnie, Kolegium Arbitrów przy Izbie Zbożowo-Paszowej rozstrzyga spory pomiędzy przedsiębiorcami a rolnikami. Sądownictwo polubowne jest to prywatna metoda rozwiązywania sporów, która może być wybrana przez strony jako alternatywna wobec postępowania przed sądami państwowymi. Arbitraż jest zaliczany do jednej z alternatywnych metod rozwiazywania sporów (tzw. ADR). W związku z powyższym, jak słusznie zostało podkreślone, nieodzownym elementem skorzystania z arbitrażu jest zgoda stron. Według Regulamin Stałego Sądu Arbitrażowego: „Regulamin niniejszy ma zastosowanie przy rozstrzyganiu przez Kolegium Arbitrów sporów gospodarczych, gdy rozpoznawanie sporu poddane zostało pod właściwość Kolegium Arbitrów, w przypadku wyrażenia zgody przez strony postępowania na poddanie sporu pod rozpoznanie przez Kolegium Arbitrów". Oczywiście, arbitraż jest odpłatną formę rozwiązania sporu.

W sporze pomiędzy rolnikami a Krajową Spółką Cukrową nie ma możliwości skorzystania z arbitrażu z trzech powodów: Kolegium rozpatruje sprawy umów sprzedaży – w przypadku plantatorów buraków cukrowych są to umowy kontraktacji; poddanie sporu pod kognicję sądu arbitrażowego wymaga zgody stron, wyrażonej w postaci klauzuli zapisu na sąd polubowny. Z informacji uzyskanych od plantatorów buraków, w umowach kontraktacji, brak jest takich postanowień umownych; dla wielu rolników barierą do skorzystania z tej formy rozwiązania sporu będą koszty finansowe.

Drugim rozwiązaniem zaproponowanym przez Ministerstwo jest skorzystanie z odpłatnego wykonywania badań jakości produktów rolnych w laboratoriach niezależnych od podmiotów skupowych. W tym zakresie, Ministerstwo zasugerowało skorzystanie z pomocy Działu Laboratorium Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Warszawie, bądź też Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych.

Należy zauważyć, że Inspekcja jest powołana do kontroli przestrzegania przepisów o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych, w tym w zakresie ochrony interesów i praw konsumentów finalnych. Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy o jakości handlowej artkułów rolno-spożywczych, wprowadzane do obrotu artykuły rolno-spożywcze powinny spełniać wymagania w zakresie jakości handlowej, jeżeli w przepisach o jakości handlowej zostały określone takie wymagania, oraz dodatkowe wymagania dotyczące tych artykułów, jeżeli ich spełnienie zostało zadeklarowane przez producenta. Ponadto, ocena jest dokonywana na wniosek i polega na sprawdzeniu, czy artykuły rolno-spożywcze spełniają wymagania w zakresie jakości handlowej określone w przepisach o jakości handlowej oraz dodatkowe wymagania dotyczące tych artykułów, jeżeli ich spełnienie zostało zadeklarowane przez producenta.

W niniejszym stanie faktycznym, problematyczną kwestią nie jest jakość buraków cukrowych wprowadzanych na rynek, a określenie ich polaryzacji, która wpływa bezpośrednio na wysokość wynagrodzenia rolników za dostarczony surowiec w związku z zawartymi umowa kontraktacji. Kompetencja Inspekcji do wystawienia wzoru świadectwa jakości w żaden sposób nie rozwiązuje sporu dotyczącego określenia polaryzacji buraków cukrowych.

Podobnie, stacje chemiczno-rolnicze również nie mają bezpośrednio w zakresie swoich kompetencji prowadzenia badań w zakresie polaryzacji cukru. W związku z powyższym, nie ma pewności, czy wynik analizy również nie zostanie podważony przez Spółkę.

Ewentualne badania są również odpłatne. Nie można również przerzucać na rolników kosztów związanych z badaniem próbek.

Po trzecie, Ministerstwo zwróciło uwagę, że „Istotną rolą w graniczeniu poczucia nierzetelnego wykonywania badań przez punkty skupu płodów rolnych może odegrać Krajowa Rada Izb Rolniczych przy współpracy z wijhars i Ośrodkami Doradztwa Rolniczego, przekonując producentów rolnych do podejmowania wspólnych działań na rzecz współpracy z rzeczoznawcami, którzy mogliby świadczyć usługi dla lokalnej grupy producenckiej, spółdzielczej, etc.”.

Jeszcze przed nawiązaniem korespondencji z Ministerstwem, Lubelska Izba Rolnicza na wniosek rolników zleciła i sfinansowała wykonanie prób na zawartość cukru w burakach cukrowych oraz zawartości suchej masy w wysłodkach na obszarze naszego województwa. Próby zostały pobrane i przeprowadzona została ich analiza przez certyfikowane, niezależne laboratorium podczas odbioru buraków z pryzm w czasie trwania kampanii cukrowniczej. Władze Spółki zostały poinformowane o akcji pobierania prób oraz zapoznane z analizami. Wyniki wykazały niepokojące różnice na niekorzyść plantatorów.

Krajowa Spółka Cukrowa nie respektuje wyników badań. Poinformowała, że badania były nierzetelne, niezgodne z zasadami sztuki wyników badań polaryzacji buraków cukrowych, pomimo, że badania wykonywało akredytowane laboratorium.

W związku z powyższym, istnieje obawa, że Spółka nie będzie honorować innych wyników polaryzacji buraków cukrowych, nawet jeśli będą wykonywane przez akredytowane laboratoria.

Lubelska Izba Rolnicza zwróciła się do odpowiednich organów, w tym Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, z pytaniem, jakie są możliwe uprawnienia Inspekcji w niniejszej sprawie. W odpowiedzi otrzymała informację, że kluczowe z uwagi na metodologię wykonywania pomiarów jest przebadanie takiej samej próby badawczej (miazgi buraka) celem dokładnego porównania wyników. Jej udostępnienie zależy wyłącznie od dobrej woli Spółki, ponieważ przepisy powszechnie obowiązującego prawa nie nakładają takiego obowiązku na przedsiębiorców.

Krajowa Spółka Cukrowa odmówiła Lubelskiej Izbie Rolniczej pobrania prób z tej samej miazgi buraka, która stanowiła materiał badawczy również dla Spółki. Rolnicy są pełni obaw, że nawet jeśli zlecą kolejne badania, to będą one podważane przez Cukrownie.

Niewątpliwie, istniejące w obecnym porządku prawnym przepisy chronią przede wszystkim konsumentów - celem regulacji jest zapobieganie wprowadzenia na rynek produktów niespełniających norm jakościowych. Rolnicy wystąpili do Ministra z prośbą o pomoc w niniejszej sprawie, aby podobne mechanizmy chroniły również dostawców surowców. Plantatorzy w przypadku wątpliwości, co do oceny jakości buraków przez Cukrownię w zasadzie nie mogą wypowiedzieć umowy, czy też od niej odstąpić, a następnie podpisać umowy z innym przedsiębiorcą niż Krajowa Spółka Cukrowa. Wynika to z pozycji Krajowej Spółki Cukrowej na rynku. Rolnik może w ostateczności zdecydować się na zaprzestanie plantacji buraków cukrowych, ze stratą zarówno dla siebie, jak i dla Cukrowni.

Na poziomie umów i porozumień branżowych nie ma w zasadzie procedury odwoławczej, która w sposób należyty chroniłaby prawa rolników. Zgodnie z Instrukcją odbioru buraków cukrowych, sprawdzenie prawidłowości stosowanych procedur, między innymi wyników polaryzacji, odbywa się po zgłoszeniu zastrzeżeń przez plantatora do Kierownika Laboratorium. Kontrola odbywa się komisyjnie, ale jest prowadzona bezpośrednio przez przedstawiciele Spółki, a przecież nikt nie może być sędzią we własnej sprawie.

Na marginesie należy wskazać, że badanie jakości produktów rolnych pochodzenia roślinnego nie leży w kompetencji jednostek doradztwa rolniczego, ani też Inspekcji Weterynaryjnej.

Zasadne jest stworzenie systemu, który gwarantowałby rolnikowi nieodpłatną możliwość weryfikacji wyników polaryzacji, niezależnie od zapisów umowy. Rolę arbitra w sporze, może odegrać np. Inspekcja Jakości Produktów Rolno-Spożywczych, jeżeli takie zadanie zostanie jej przydzielone w akcie rangi ustawowej. Wprowadzenie krajowego systemu weryfikacji polaryzacji buraków cukrowych będzie również gwarantowało, że Krajowa Spółka Cukrowa będzie honorowała wyniki weryfikacji. Rolnicy proponują również, aby utworzyć miejsce przechowywania miazgi buraków cukrowych, pobieranych przez Spółkę, na okres ok. 10 dni. Rolnicy są gotowi partycypować w kosztach utworzenia takiego miejsca.

Rolnicy zwracają się z prośbą o zajęcie szczegółowego stanowiska w tej sprawie. Krajowa Spółka Cukrowa jest spółką z udziałem Skarbu Państwa, w związku z powyższym, wprowadzenie mechanizmów chroniących rzetelność wykonywanych badań powinna być zapewniona na poziomie ustawowym, jeżeli nie ma podobnych zapisów w umowach łączących strony.

Z poważaniem

Prezes

Krajowej Rady Izb Rolniczych

Wiktor Szmulewicz